

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**
Навчально-науковий центр «Інститут біології та медицини»
Кафедра екології та зоології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
науково-педагогічної роботи

Тетяна МАРИНЕНКО
2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОПОЛІТИКА

для студентів

галузь знань	<u>10</u>	<u>«Природничі науки»</u>
спеціальність	<u>101</u>	<u>«Екологія»</u>
освітній рівень	<u>бакалавр</u>	
освітня програма	<u>«ЕКОЛОГІЯ»</u>	
вид дисципліни	<u>вибіркова</u>	

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	VII
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: **Тетяна ГОРБАНЬ, д.політ.н., проф. кафедри історії світового українства**

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник (и): Тетяна Юріївна Горбань, д-р. політ. наук, професор кафедри історії світового українства історичного факультету

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. зав. кафедри екології та зоології

_____ (Анатолій ПОДОБАЙЛО)
(підпис)

Протокол від «16» травня 2022 р. за № 15

**Схвалено науково-методичною комісією
ННЦ «Інститут біології та медицини»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка**

Протокол від « 23 » 06 20 22 року за № 5

Голова науково-методичної комісії Скрипник (Наталія СКРИПНИК)

« 23 » 06 20 22 року

1. Мета дисципліни – ознайомити студентів з основами етнополітики, історією розвитку етнополітичної думки, закономірностями і тенденціями перебігу етнополітичних процесів на українських землях від давніх часів до сьогодення, з їхньою регіональною специфікою, обумовленою особливостями історичного розвитку окремих земель.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати:

- 1.1 визначальні тенденції розвитку етнополітичної теорії та практики у світовому вимірі;
- 1.2 основні процеси, події, явища, які відбувалися на українських землях упродовж основних етапів вітчизняної історії, їх обумовленість, причинно-наслідковий контекст;
- 1.3 перебіг державотворчих процесів на українських землях в історичній ретроспективі;
- 1.4 особливості міжетнічних стосунків в Україні у різні історичні періоди.

2. Вміти:

- 2.1 мати загальне уявлення про поняття «етнополітика» та еволюцію світової етнополітичної думки;
- 2.2 аналізувати перебіг історичних подій на українських землях як основу для розуміння етнополітичних процесів;
- 2.3 розуміти значення суспільно-політичних, економічних, культурно-релігійних чинників у формуванні міжетнічних відносин на українських землях;
- 2.4 орієнтуватися у регіональних особливостях етнополітичних процесів в Україні.

3. Володіти елементарними навичками роботи з джерелами інформації та формування самостійних висновків щодо етнополітичних процесів на території України.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Курс «Етнополітика» є складовою циклу дисциплін вільного вибору студента освітньої програми підготовки здобувачів освітнього ступеню бакалавр за спеціальністю 101-Екологія. Дисципліна формує уявлення про етнополітику як феномен суспільного життя та його відображення в науковій царині. Висвітлює історію зародження та розвитку етнополітичної думки. Розглядає етнополітичні процеси на українських землях в історичній ретроспективі у хронологічному вимірі, шляхом аналізу закономірностей і тенденцій перебігу етнополітичних процесів на українських теренах від давніх часів до сьогодення, та через призму дослідження їх регіональної специфіки, обумовленої особливостями історичного розвитку окремих земель. Виявляє особливості державної етнонаціональної політики в незалежній Україні.

4. Завдання (навчальні цілі):

Основними завданнями дисципліни є:

- 1) сформулювати уявлення про етнополітику, її теоретичний та прикладний аспекти, про роль етнополітичних відносин у світовому цивілізаційному процесі;
- 2) сформулювати уявлення про етапи розвитку світової етнополітичної думки, основні етнополітичні погляди, ідеї, концепції;
- 3) сформулювати цілісну систему знань про віхи етнічної історії українського народу, зміст і основні тенденції етнополітичних процесів на українських землях в історичній ретроспективі та на сучасному етапі;
- 4) сформулювати навички аналізу особливостей міжетнічних відносин та етнонаціональної політики державних утворень, що існували на українських теренах у різні історичні періоди;
- 5) сформулювати вміння систематизувати та порівнювати особливості перебігу етнополітичних процесів у різних регіонах України у певні хронологічні періоди;
- 6) сформулювати уявлення про основні етнополітичні проблеми та конфлікти в історичному минулому України та сучасності;
- 7) сприяти кращій орієнтації студентів в етнополітичних реаліях сьогодення та їх історичній обумовленості задля успішнішої соціальної та професійної адаптації в умовах сучасного суспільства.

Згідно вимог Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 10 «Природничі науки», спеціальність 101 – «Екологія») дисципліна забезпечує набуття студентами таких *компетентностей*:

інтегральної:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов;

загальних:

ЗК02. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

фахових:

ФК15. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

Програмними результатами навчання є: ПР03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування; ПР08. Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень; ПР15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів; ПР25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1 - знати; 2 - вміти; 3 комунікація)		Форми викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Основні напрями етнополітичної теорії та практики, зміст найважливіших етнополітичних категорій та визначень	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
1.2	Етапи розвитку світової етнополітичної думки, основні етнополітичні погляди, ідеї, концепції	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
1.3	Особливості перебігу основних етапів етнічної історії українського народу, роль і місце етнополітичної складової в історичному поступі України	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
1.4	Зміст і основні тенденції етнополітичних процесів на українських землях в історичній ретроспективі	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
1.5	Головні тенденції етнополітичних процесів у сучасній Україні в контексті європейських та світових етнополітичних процесів	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
2.1	Використовувати термінологічно-понятійний апарат при розгляді етнополітичних процесів, аналізувати наукові джерела та літературу, застосовувати навички історіо-графічного та бібліографічного аналізу для написання реферативних робіт, участі в дискусіях, виступах з доповідями та повідомленнями	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	10
2.2	Аналізувати особливості етно-національної політики державних утворень, що існували на українських теренах у різні історичні періоди, та міжетнічних відносин у цих державах	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	10
2.3	Визначати соціальні, політичні, економічні, культурні, релігійні чинники формування етнополітичних відносин	Лекція, семінар, самостій-	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання	10

	на різних етапах української історії	на робота	презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	
2.4	Систематизувати та порівнювати особливості перебігу етнополітичних процесів у різних регіонах України у певні хронологічні періоди	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	10
2.5	Аналізувати причини та сутність основних етнополітичних протистоянь та конфліктів в минулому України та сучасності, орієнтуватися в сучасній українській етнополітиці в контексті світових етнополітичних процесів	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
3.1	Представляти результати наукового пошуку у формі доповідей з використанням сучасних технологій, коректно вести дискусію	Лекція, самостійна робота	Оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	12

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання:

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни										
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1
ПР03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.		+		+	+					+	
ПР08. Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПР15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.						+		+		+	+
ПР25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.	+	+	+	+	+	+	+	+		+	

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Модульна контрольна робота 1: РН 1.1–2.5 – 16 / 8 балів.
2. Модульна контрольна робота 2: РН 1.1–2.5 – 16 / 8 балів.
3. Презентації / доповіді: РН 1.1–3.1 – 12 / 6 балів.
4. Усні відповіді / доповнення: РН 1.1–3.1 – 56 / 28 балів.

- підсумкове оцінювання: у формі заліку

Підсумкова оцінка з освітнього компонента, підсумковою формою контролю за яким встановлено залік, визначається як сума оцінок (балів) за всіма успішно оціненими результатами навчання. Оцінки нижче мінімального порогового рівня до підсумкової оцінки не додаються.

Обов'язковим для отримання позитивної підсумкової оцінки (60 балів і вище та «зараховано») є написання модульних контрольних робіт.

Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

7.2 Організація оцінювання:

Модульні контрольні роботи 1 і 2 проводяться після завершення лекцій з розділів 1 і 2 відповідно. Оцінювання роботи на семінарських заняттях здійснюється протягом семестру. Оцінювання підготовлених презентацій / доповідей, усних відповідей / доповнень проводиться упродовж лекційного курсу та семінарських занять.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій

№ п/п	Назва тем	Кількість годин			
		Лекції	Семі- нари	Конс.	С/Р
Розділ 1.					
Теорія та історія етнополітики.					
Формування етнополітичних відносин на українських землях					
1.	Етнополітика як наука.	2	2		
2.	Зміст понять: етнос, народність, народ, нація, національні відносини, націоналізм, національний ренесанс. Зміст категорій «суб'єкт та об'єкт етнополітики». Місце і роль етнополітики в системі суспільствознавства. Основні типи етнонаціональної політики. Спільні риси та особливості сучасних світових етнополітичних концепцій. зміст Основні світові теорії етнічності, нації та націоналізму. Шляхи подолання суперечностей в етнонаціональних відносинах у сучасному світі.				8
3.	Зародження та розвиток світової етнополітичної думки.	2	2		
4.	Передумови зародження етнополітичної думки, що сформувалися в доісторичний період розвитку людства. Особливості етнополітичної думки у Стародавній Греції та Стародавньому Римі: порівняльний аналіз. Вплив етнополітичних поглядів мислителів античності на доробок авторів доби Європейського Відродження та Просвітництва. Ідеї Н. Макіавеллі та використання їх у світовій етнополітичній практиці. «Декларація незалежності США» як відображення етнополітичних поглядів американських просвітників та державних діячів.				10
5.	Етнополітичні виміри української історії: від давніх часів до кінця ХУІІІ ст.	2	1		
6.	Значення «варязького фактору» в етно- та державотворчих процесах у Київській Русі. Етнополітичне становище різних етнічних груп у Речі Посполитій. Етнополітичні відносини та становище української спільноти у Кримському ханстві. Етнополітична ситуація на українських землях напередодні та в роки Національно-визвольної війни українського народу середини ХVІІІ ст. Етнополітичні погляди гетьманів І.Виговського, П.Дорошенка, І.Мазепи та їх спроби змінити державно-політичний статус українських земель.				10
Модульна контрольна робота 1			1		
Розділ 2.					
Етнополітичні процеси в Україні: від імперської доби до сьогодення					
7.	Етнополітика на українських землях в імперську добу (кінець ХVІІІ – поч. ХХ ст.).	2	2		
8.	Загальні риси та особливості етнонаціональної політики Російської та Австрійської імперій щодо				8

	українців. Суть та зміст «українського питання» в умовах конституційної Австро-Угорської монархії. Національне питання у програмах українських політичних партій соціалістичного та ліберально-демократичного спрямування. Діяльність українців у австро-угорському парламенті та Державній Думі Російської імперії. Становище українців у Російській імперії від кінця XVIII до кінця XIX ст.				
9.	Етнополітичні трансформації в Україні періоду національно-визвольної боротьби 1917 – 1921 рр.	2	2		
10	Здобутки і прорахунки законодавчої політики Центральної Ради у національній сфері. Закон про національно-персональну автономію від 9 січня 1918 р. Законодавство у національній сфері УНР доби Директорії та ЗУНР. Етнополітична ситуація в Україні в період перебування військ Денікіна. Погляди науковців на проблему єврейських погромів. Міжетнічні відносини в Україні в період національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр.				8
11.	Україна у 20-х – 80-х рр. XX ст.: етнополітика в теорії та практиці.	2	2		
12.	Особливості процесу коренізації в УСРР порівняно з аналогічними процесами в інших радянських республіках через призму етнополітичної ситуації в СРСР. Етнополітичний статус українців у Польщі, Румунії, Чехословаччині (20–30-ті роки XX ст.). Етнополітичні уподобання українців та їх реалізація у роки Другої світової війни. Особливості етнонаціональної політики радянської влади на західно-українських землях у повоєнні роки. Зміни у державній етнонаціональній політиці в другій половині 1980-х рр.				8
13.	Етнополітичні процеси в пострадянській Україні в контексті світових етнополітичних тенденцій.	2	1		
14.	Основні принципи політико-правового захисту розвитку українського народу в умовах проголошення незалежності. Історична і геополітична обумовленість національного складу і особливостей міжетнічних взаємин у різних регіонах України. Вплив міграційних процесів на етнонаціональний склад населення пострадянської України. Законодавства з питань етнополітики України та інших країн. Проблема задоволення національно-культурних запитів національних меншин України.				8
Консультації				2	
Модульна контрольна робота 2			1		
ВСЬОГО		14	14	2	60

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекції – **14 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота – **60 год.**

Консультації – **2 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Антонюк О. В. Основи етнополітики. Навч. посібник. – К., 2005.
2. Антонюк О. В. Формування етнополітики Української держави: історичні та теоретико-методологічні засади. – К., 1999.
3. Етнополітична культура в Україні: реалії та виклики часу. – К., 2010.
4. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості. – К., 2011.
5. Картунов О. В. Вступ до етнополітології: Наук.-навч. посіб. – К., 1999.
6. Картунов О. В. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму: Навч. посібник. – К., 2007.
7. Курас І. Ф. Етнополітика: Історія і сучасність. – К., 1999.
8. Мала енциклопедія етнології. – К., 1996.
9. Українство у світі: традиційність культури та спільнотні взаємини. – К., 2004.
10. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. – К., 2002 – 2003.

Додаткові:

1. Андерсен Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. – К., 2001.
2. Бочковський О. Вступ до етнології. – Мюнхен, 1992.
3. Енциклопедія історії України. – Т. 1 – 10. – К., 2003 – 2013.
4. Євтух В. Б. Проблеми етнонаціонального розвитку: український і світовий контекст. – К., 2001.
5. Закарпаття в етнополітичному вимірі. – К., 2008.
6. Зварич І. Т. Етнополітика в Україні: регіональний контекст. – К., 2009.
7. Історія українських політичних партій: Хрестоматія-посібник. Кінець XIX ст. – 1917 р. – Ч.1. – К., 2004.
8. Крим в етнополітичному вимірі. – К., 2005.
9. Курас І. Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення. – К., 2004.
10. Кухта Б. З історії української політичної думки першої половини XX ст.: навч. посібник. – Львів, 1999.
11. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні. – К., 2002.
12. Нагорна Л. П. Регіональна ідентичність: український контекст. – К., 2008.
13. Національні меншини України у XX столітті: політико-правовий аспект. – К., 2000.
14. Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Докум. і матер. Довідник. У 2-х ч. – К., 1997.
15. Рафальський О. Національні меншини України у XX столітті: Історіографічний нарис. – К., 2000.
16. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення. – К., 2000.
17. Старосольський В. Теорія нації. – К., 1998.
18. «Українське питання» в Російській імперії (кінець XIX – початок XX ст.). В 3 ч. – К., 1999.